Київський митрополит Лев (Кишка).
Уявний портрет (кінець XIX ст.)

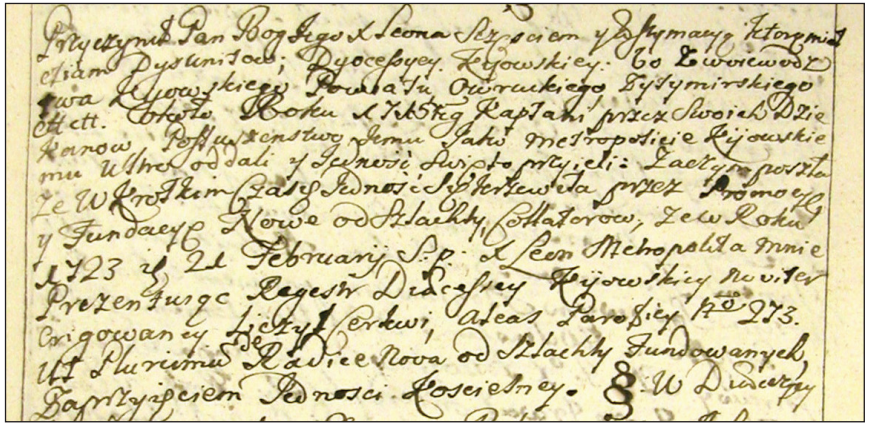

Запис у василіянському «Житії» Лева (Кишки)
про Житомирський унійний собор 1715 року

ПРАВОБЕРЕЖНА УКРАЇНА НА ПЕРЕЛОМІ XVII–XVIII СТОЛІТЬ

до 300-ліття Житомирської унії 1715 року

Наукова конференція

Київ–Радомишль, 3–4 червня 2016 р.

Національний університет
«Києво-Могилянська академія»
Факультет гуманітарних наук
Кафедра історії

Українська
Греко-Католицька Церква
Київська архиєпархія

Український католицький університет
Гуманітарний факультет
Філософсько-богословський факультет

ПРАВОБЕРЕЖНА УКРАЇНА НА ПЕРЕЛОМІ XVII–XVIII СТОЛІТЬ

до 300-ліття Житомирської унії 1715 року

Конференція відбувається
в рамках навчально-дослідної програми
«*Київське християнство*»
та
за підтримки публічного проекту
«*Соборна Україна та Київська традиція*»

Місце проведення:

Патріарший собор Воскресіння Христового
(вул. Микільсько-Слобідська, 5) – 3 червня 2016 р.;

Національний університет «Києво-Могилянська академія»
(вул. Сковороди, 2; другий поверх Музею НаУКМА) – 3 червня 2016р.;

Історико-культурний комплекс «Замок Радомисль»
(Житомирська область, м. Радомишль, вул. Щорса, 15) – 4 червня 2016 р.

Реґламент:

доповідь – до 25 хв. (на пленарній сесії – до 30 хв.),
виступ у дискусії – до 5 хв.

Співкоординатори конференції:

Ігор Скочиляс, доктор історичних наук,
декан Гуманітарного ф-ту Українського католицького університету
(тел.: (067) 67-41-443; e-mail: ihorskoch@ucu.edu.ua; skochyk@gmail.com)

о. Василь Чудійович,
канцлер Київської архиєпархії Української Греко-Католицької Церкви
(тел.: (098) 57-77-331; e-mail: cudovas@gmail.com)

Наталія Шліхта, доктор філософії,
завідувачка кафедри історії Факультету гуманітарних наук Національного університету «Києво-Могилянська академія»
(тел.: (097) 63-25-409; e-mail: nshlikhta@gmail.com)

Наукова конференція

ПРАВОБЕРЕЖНА УКРАЇНА НА ПЕРЕЛОМІ XVII–XVIII СТОЛІТЬ
(до 300-ліття Житомирської унії 1715 року)

Київ–Радомишль, 3–4 червня 2016 р.

Остання третина XVII – перша чверть XVIII ст. є одним із найменш вивчених періодів в історії України. Між тим саме в цей час на неозорих просторах Східної Європи – від Києва на півночі до Запорізької Січі на півдні й від Холма на заході до Полтави на сході, відбувалися динамічні культурні, соціальні й релігійні процеси, які можна окреслити як «*друге руське (українське) культурно-релігійне оновлення*». Його інституційною й духовною основою були організаційні структури Православної та Унійної Церков києвохристиянської традиції – митрополичі та єпископські кафедри, чернечі осередки, навчальні заклади (Києво-Могилянська академія, василіянські колеґіуми, монастирські й церковні школи) і розгалужена парафіяльна мережа. Творчі інспірації в українському культурно-релігійному просторі стимулювали передовсім Київський православний осередок, що опирався на богословську інтелектуальну спадщину Могилянської доби, та Василіянський чин, що впродовж XVII ст. зумів кодифікувати майже столітній досвід *Slavia Unita* в єдності з Римським Апостольським престолом. Визначальним релігійним дискурсом досліджуваного періоду була організована вищою духовною ієрархією масштабна модернізація (конфесіоналізація) Руської Церкви, яка «технічно» взорувалася на реформаційний досвід посттридентського латинського християнства й, опосередковано, протестантизму, а ментально була закорінена в київську традицію.

Водночас культурні й релігійні інновації доби бароко необхідно розглядати в ширшому суспільному контексті тогочасних політичних подій як загалом Речі Посполитої, так і тих українських земель (Гетьманщина, Слобожанщина, частина Правобережжя), які після Андрусівського миру 1667 р. і трактату Ґжимултовського 1686 р. опинилися в складі Російської держави. Це дає змогу ґрунтовніше переглянути

«чорну легенду» доби Руїни (1654-1687) та співставити спільні/відмінні риси соціокультурного розвитку «Унійної Руси-України» (в межах Польсько-Литовської держави) й козацького Гетьманату, зокрема за часів Івана Мазепи (1687-1709). Серед іншого такий підхід уможливлює відмову від стереотипного тлумачення історії Київської православної митрополії після її переходу в 1685-1686 рр. під омофор московського патріарха як «невпинного занепаду» постмогилянського благочестя на Лівобережжі та зосередження уваги на внутрішньому житті Української Православної Церкви, яка щонайменше до кінця XVIII ст. залишалася складовою києвохристиянського світу.

Одним з еклезіальних наслідків *другого культурно-релігійного оновлення* та геополітичних змін у Східній Європі стала «*нова унія*» – інституційне об'єднання під омофором Унійної Церкви «руської нації» в українських землях Речі Посполитої. Йдеться про безпрецедентне територіальне розширення Київської (з'єднаної з Римом) митрополії, а саме входження до її складу Луцького (1702 р.), Львівського (1700 р.) і Перемишльського (1691 р.) владицтв та парафій Київської архиєпархії в Київському (Житомирський і Овруцький повіти) й Брацлавському воєводствах (1715 р.). Із культурно-антропологічної перспективи започаткування «золотої доби» унії на Правобережній Україні було пов'язане з харизмою визначного інтелектуала і культурного діяча, київського митрополита Лева (Кишки, 1714-1728). Саме цей архипастир у 1714-1715 рр. скликав у Житомирі на Поліссі два собори Київської митрополичої архиєпархії, на яких парафіяльні священики, настоятелі монастирів східного обряду та протопопи-намісники ухвалили колеґіальне рішення про сопричасну єдність з Римом та входження Правобережної України до складу Унійної Церкви. Житомирському соборові 1715 р. передували складні соціальні процеси на Правобережжі (зокрема повстання Семена Палія), а також дипломатичне і військове протистояння за цей реґіон між різними державами – Гетьманщиною, Кримським ханством, Молдавією, Річчю Посполитою, Росією, Туреччиною й Швецією. Після Полтавської битви 1709 р., поразки Івана Мазепи і невдалого походу Пилипа Орлика, у 1711-1712 рр. відбувся сумнозвісний згін царськими військами населення з Правобережної України, що призвело до ліквідації тут козацького полкового устрою та повернення краю в 1714 р. до складу Речі Посполитої.

ПРОГРАМА
НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

КИЇВ, 3 ЧЕРВНЯ (п'ятниця)

9.00–10.30 **Архиєрейська Літургія** в патріаршому соборі Воскресіння Христового

10.45–12.15 **Урочисте відкриття конференції.**
Перше пленарне засідання
(Патріарший собор Воскресіння Христового, вул. Микільсько-Слобідська, 5)

10.45–11.00 **Вітальне слово** *патріарха Святослава (ШЕВЧУКА)*, Верховного Архиєпископа Києво-Галицького

11.00–11.25 *владика Йосиф (МІЛЯН),*
протосинкел Київської Архиєпархії УГКЦ
Київська архиєпархія УГКЦ: 300 років в єдності зі Вселенською Церквою

11.25–11.50 *проф. Ігор СКОЧИЛЯС*
(Український католицький університет, Львів)
Житомирський собор духовенства 1715 року та унія Правобережної України з Римським Апостольським престолом

11.50–12.15 *д-р богослов'я Роман ЗАВІЙСЬКИЙ*
(Український католицький університет, Львів)
Богословсько-еклезіологічні моделі єдності Церков: від Флорентійського собору до Vaticanum Secundum

12.30–13.30 *Обідня перерва*

14.00–14.30 **Прес-конференція організаторів Ювілейного симпозіуму для засобів масової конференції**
(Національний університет «Києво-Могилянська академія», вул. Сковороди, 2; другий поверх Музею НаУКМА)

14.30–16.30 **Друге засідання *«Київ та українська культура в постмогилянську добу»***
(Національний університет «Києво-Могилянська академія», вул. Сковороди, 2; другий поверх Музею НаУКМА)
модератор: д-р Роман Завійський

14.30–14.55 *проф. Наталія ЯКОВЕНКО*
(Національний університет «Києво-Могилянська академія»)
Йоаникій Ґалятовський і його містичний світ: чи київське православ'я було «латинізованим»?

15.00–15.25 *проф. Лариса ДОВГА*
(Національна музична академія України імені П. І. Чайковського, Київ)
Лазар Баранович, Інокентій Ґізель та Антоній Радивиловський: «Добро» і «благо» в київському богослов'ї другої половини XVII століття

15.30–15.55 *проф. Ігор СКОЧИЛЯС*
(Український католицький університет, Львів)
Київський митрополит Лев Кишка, Житомирський собор 1727 року та культурно-релігійна програма Slavia Unita на Правобережжі в першій третині XVIII століття

16.00–16.30 *Загальна дискусія*
(дискутанти: проф. Вадим Ададуров, Львів; д.і.н. Максим Яременко, Київ)

16.30–16.50 *Кавоперерва*

16.50–18.45 **Третє засідання *«Українська Церква по обидва береги Дніпра»***
(Національний університет «Києво-Могилянська академія», вул. Сковороди, 2; другий поверх Музею НаУКМА)
модератор: д-р Ірена Водзяновська

16.50–17.15 *к.і.н. Оксана ПРОКОП'ЮК*
(Національний Києво-Печерський історико-культурний заповідник, Київ)
Структури управління в Київській православній митрополії XVIII століття: традиції та впливи

17.20–17.45 *д.і.н. Максим ЯРЕМЕНКО*
(Національний університет «Києво-Могилянська академія», Київ)
Бізнес-контакти українського духовенства і мирян («малоросіян» і «поляків») у першій половині XVIII століття

17.50–18.15 *проф. Юрій ВОЛОШИН*
(Полтавський національний університет ім. В. Короленка)
Вихідці з Правобережжя у міському соціумі Полтави XVIII століття

18.15–18.45 *Загальна дискусія*
(дискутант: д.і.н. Віталій Михайловський, Київ; проф. Ігор Скочиляс, Львів)

19.00 *Товариська вечеря*

РАДОМИШЛЬ, 4 ЧЕРВНЯ (субота)

7.30 виїзд з Києва до Радомишля

19.00 *Сніданок*

9.30–10.00 **Молебен до Божого Милосердя** в замковій каплиці Радомишля

10.00–11.00 **Екскурсія в історико-культурному комплексі «Замок Радомисль» та Музеї української домашньої ікони «Душа України»**

11.00–13.00 **Четверте засідання *«Релігія і культура Правобережної України»***
(Історико-культурний комплекс «Замок Радомисль»; Житомирська область, м. Радомишль, вул. Щорса, 15)
модератор: проф. Наталія Яковенко

11.00–11.25 *проф. Володимир АЛЕКСАНДРОВИЧ*
(Інститут українознавства ім. Івана Крип'якевича НАН України, Львів)
Релігійне малярство Правобережної України кінця XVII – першої третини XVIII століття

11.30–11.55 *Роман ЗІЛІНКО*
(Національний музей ім. Андрея Шептицького у Львові)
Іконографія святого Йосафата Кунцевича

12.00–12.25 *проф. Юрій ЯСІНОВСЬКИЙ*
(Львівська музична академія ім. Миколи Лисенка)
Українська музична культура на Правобережжі у XVIII столітті (за матеріалами Ірмологіонів)

12.30–13.00 *Загальна дискусія*
(дискутант – Лариса Довга, Київ; Дарія Сироїд, Львів; Віра Фрис, Львів)

13.00–14.00 *Обідня перерва*

14.30–16.30 П'яте засідання «*Унія в Брацлавському і Київському воєводствах*»
(Історико-культурний комплекс «Замок Радомисль»; Житомирська область, м. Радомишль, вул. Щорса, 15)
модератор: проф. Ігор Скочиляс

14.30–14.55 *проф. Леонід ТИМОШЕНКО*
(Дрогобицький педагогічний університет ім. Івана Франка)
Київська митрополича єпархія наприкінці XVII – у першій половині XVIII століть: організаційна структура, локальна релігійна культура

15.00–15.25 *д-р Беата ЛОРЕНС*
(Жешівський університет)
Василіянські монастирі Святопокровської провінції на Правобережжі в першій половині XVIII століття

15.30–15.55 *д-р Ірена ВОДЗЯНОВСЬКА*
(Люблінський Католицький Університет Івана Павла II)
Мережа унійних парафій у Брацлавському воєводстві в другій половині XVIII століття

16.00–16.30 *Загальна дискусія*
(дискутанти – Олег Дух, Львів; проф. Юрій Волошин, Полтава; Андрій Ясіновський, Львів)

17.00 *Від'їзд учасників конференції*